VAN GOGH SITES NV

Oisterwijk, 18-05-2021

Betreft: Raadsvoorstel verkoop Van Gogh Kerk

Geacht College en Raad, beste raadsleden,

Met zeer veel interesse en ook spanning hebben wij geluisterd naar uw Raadsdebat over het voorstel tot verkoop van de Van Gogh Kerk. Een opbouwend, maar ook kritisch debat over een markant en monumentaal gebouw midden op de Markt in Etten-Leur. Naar aanleiding van de gestelde vragen en mede na overleg met wethouder Vrolijk, willen wij graag een en ander nader toelichten en hopen wij aan eventuele nog openstaande bezwaren zo veel mogelijk tegemoet te kunnen komen.

In 2018 is de Van Gogh Sites NV opgericht in overleg met de Provincie Noord-Brabant. De Provincie is de belangrijkste financier van de NV. Van Gogh Brabant, bedrijfsleven, particulieren, gemeenten en de Provincie Noord-Brabant werken intensief samen om aankoop, bescherming en uitbreiding van Van Gogh erfgoed te realiseren. De NV is direct verbonden aan de doelstellingen van Van Gogh Brabant (Van Gogh Sites Foundation). Van Gogh Brabant zet zich in voor het beschermen, behouden, ontwikkelen en toegankelijk maken van het Van Gogh erfgoed voor een breed publiek. Daarbij staat het levensverhaal van de kunstenaar centraal. Vincent van Gogh, wereldwijd de meest beroemde Brabander en inwoner van Etten-Leur ooit. Een icoon voor Brabant, met een status die richting werelderfgoed gaat

Van Gogh Brabant heeft als belangrijkste doelstellingen:
1. De culturele erfenis van Vincent van Gogh in Brabant behouden en delen met de wereld, nu, straks en in de verre toekomst.
2. De maatschappelijke en economische betekenis van Vincent van Gogh voor de provincie Brabant vergroten.

Van Gogh Monumenten
Noord-Brabant kent maar liefst 39 Van Gogh Monumenten. Dit zijn locaties die vanwege hun waarde voor het leven en werk van Vincent van Gogh tot buitengewoon waardevol erfgoed worden gerekend. Van Gogh Brabant zet zich in voor het behoud van deze monumenten voor toekomstige generaties. Eind 2017 tekenden negen gemeenten, drie provinciale erfgoedorganisaties, de Provincie Noord-Brabant en Stichting Van Gogh Brabant het Convenant Van Gogh Monumenten. Daarmee spreken zij zich uit als hoeders van de Van Gogh Monumenten en dragen zij bij aan de instandhouding van het waardevolle erfgoed met respect voor het leven en werk van Vincent van Gogh. Etten-Leur telt 5 Van Gogh Monumenten, waarvan de Kerk en de Kosterswoning de meest belangrijke zijn. Daarnaast zijn deze 2 monumenten officieel ook in gebruik als Van Gogh bezoekerscentrum

Belang Van Gogh Kerk
De monumentale Van Gogh Kerk en het Kostershuisje liggen midden in het centrum van Etten Leur tussen diverse andere monumenten. Dit is de kerk waar Vincent van Gogh's vader zeven jaar lang dominee was en waar Vincent regelmatig te vinden was. In Etten liet Vincent van Gogh zich in 1881 voor het eerst registreren als kunstschilder en als zodanig inschrijven in het gemeentelijk bevolkingsregister. Negen maanden lang woonde en werkte hij in de pastorie die achter de Nederlands Hervormde kerk (thans Van Gogh Kerk) stond en waar hij de basis heeft gelegd voor zijn latere werken. Hier had hij ook z'n eerste echte tekenatelier.

UANGOGH BRABANT

VAN GOGH SITES NV

Het kostershuisje en Van Gogh Kerk zijn sinds 2014 reeds in gebruik als Van Gogh bezoekerscentrum door de Stichting Van Gogh Kerk Etten-Leur. Tevens wordt de kerk regelmatig gebruikt door de gemeente voor bijvoorbeeld raadsvergaderingen of speciale gelegenheden en bespeelt de Stichting Jacobus Zeeman het orgel en carillon. De stichting Vincent van Gogh Etten-Leur heeft al jarenlang een goede samenwerking met de stichting Jacobus Zeeman.
Het niet doorgaan van de verkoop van de Van Gogh kerk en zeker als deze kerk op de markt komt voor verkoop betekent niet alleen een einde van het Van Gogh bezoekerscentrum, maar heeft ook ernstige consequenties voor de stichting Jacobus Zeeman en het orgel en carillon.

Beschermen Van Gogh Kerk en omgeving
Vanuit de raad zijn zorgen geuit over de mogelijke aanbouw en het afbreken van het schuurtje. In 2019 hebben wij het architectenbureau Bierman Henket, gespecialiseerd in monumenten en musea (bijvoorbeeld stadspaleis Den Bosch – Noordbrabants Museum) gevraagd om hun visie te geven op een aanbouw aan de Kerk en dit te verwerken in enkele schetsen. Centraal in deze visie staat het respect voor het monument, de omgeving, het verleden van de locatie en het werk van Vincent van Gogh. In de bijlage delen wij deze visie met u. Uitgangspunt is dat het architectenbureau, op basis van het raadsbesluit over de verkoop, samen met de direct betrokken partijen, gemeente en andere belanghebbenden uit Etten-Leur het ontwerp verder gaat uitwerken.
Daarnaast kunnen wij, in aanvulling op de visie, toezeggen dat wij onze uiterste best zullen doen om het bestaande schuurtje te behouden en een eigen functie te geven in de uitbreiding. Wij zullen dit meenemen in de opdracht aan de architect.

Financiële ambities en verantwoordelijkheden
Tijdens het raadsdebat zijn diverse opmerkingen gemaakt over de financiële ambities en verantwoordelijkheden die ten grondslag liggen aan het raadsvoorstel. Circa 2 jaar is intensief gesproken, zijn diverse onderzoeken uitgevoerd, (bouwkundig, financieel, taxaties, benchmark etc) en tot het uiterste met elkaar onderhandeld over de voorwaarden voor de verkoop van de Kerk en Kosterswoning. Met als eindresultaat het aan u voorliggende raadsvoorstel.

Om een en ander te verduidelijken lichten wij de onderliggende ambities en financiële verantwoordelijkheden van Van Gogh Brabant samen met de stichting Van Gogh Kerk Etten-Leur nader toe, met betrekking tot de aankoop van de Kerk.

- De gezamenlijke organisaties zetten zich in om vanuit bedrijfsleven en cultuurfondsen een bedrag van circa € 550.000 tot € 600.000 op te halen voor de realisatie van de nieuwe inrichting (conform het Brabantse concept Becoming Vincent) ondertussen is reeds de helft van dit bedrag toegezegd voor de nieuwe vaste expositie, onder voorwaarde dat de stichting Van Gogh Kerk Etten-Leur duurzaam de Kerk en Kosterswoning kan exploiteren als Van Gogh bezoekerscentrum en deze verder kan uitbouwen
- De stichting Van Gogh Kerk Etten-Leur met ondersteuning van Van Gogh Brabant en Visit Brabant gaat zich inzetten om te groeien tot een bezoekersaantal van 15.000 tot 17.000 per jaar (Vincentre in Nuenen is een goed voorbeeld hiervan.) Deze bezoekers komen voor Van Gogh naar Etten-Leur maar spenderen ook geld in Etten-Leur, winkels, horeca, parkeergelegenheden etc.
- In Nuenen maar ook in Auvers-sur-Oise zien wij dat er ongeveer vier keer zoveel bezoekers dan het aantal betalende museumbezoekers naar het centrum komen om de sfeer en de omgeving te proeven. Zij bezoeken wel horeca en winkels wat een positieve invloed heeft op de lokale, maar ook regionale economie. Om dit effect te kunnen monitoren is Van Gogh Brabant ism BUAS gestart met de voorbereiding van een onderzoeksproject, mede gefinancierd door het O&O fonds (West Brabant). Op basis hiervan kan de Gemeente Etten-Leur de komende jaren, met behulp van een te ontwerpen dashboard bijhouden wat het effect is van de Van Gogh Kerk op de toename en verblijfsduur van bezoek en bezoekers in het centrum.
- De ambitie is om in enkele jaren te groeien naar de genoemde bezoekersaantallen, de eerste jaren zal zeker sprake zijn van aanloopverliezen/exploitatietekorten (dit is reeds inclusief de onderhandelde gemeentelijke subsidie) De te verwachten aanloopverliezen komen naar verwachting uit op een bedrag tussen de € 60.000 en €100.000. Loopt de uitbreiding vertraging op, dan lopen deze aanlooptekorten op richting de € 200.000.

VANGOGH BRABANT

VAN GOGH SITES NV

Zoals toegelicht door wethouder Vrolijk neemt Van Gogh Brabant de financiële verantwoordelijkheid hiervoor. De gemeente Etten-Leur draagt niet bij aan voormelde kosten en staan derhalve niet opgenomen in het raadsvoorstel.

- Omdat de stichting Vincent van Gogh Etten-Leur op dit moment nog volledig uit vrijwilligers bestaat is in de businesscase rekening gehouden met extra professionele personele ondersteuning en expertise vanuit Van Gogh Brabant. In vergelijking met de huidige personeelslasten in Zundert en Nuenen zouden de kosten hiervoor jaarlijks € 30.000 tot € 50.000 hoger moeten bedragen.
- Uiteraard moet de stichting Vincent van Gogh en Van Gogh Brabant naar andere inkomstenstromen kijken waaronder zoals genoemd door het CDA het verkrijgen van (Europese) subsidies en/of het werven van vrienden/sponsoren. Dit maakt ook onderdeel uit van de businesscase en de ambities. Als hierdoor in de toekomst extra financiële middelen gerealiseerd kunnen worden en de exploitatie van de Van Gogh Kerk Etten-Leur structureel met een positief jaarresultaat kan afsluiten, zal op basis van de gemeentelijke subsidieverordening de subsidie automatisch gekort worden. Wij zullen ons tot het uiterste inzetten om een zo goed mogelijk resultaat te realiseren.

Om de bovenstaande ambities en de genoemde financiële bijdragen te realiseren moet Van Gogh Brabant met haar partners zich tot het uiterste inspannen om de benodigde sponsoring, fondsen, en subsidies (landelijk, Europees etc) op te halen. Gezien het belang van de Van Gogh Kerk voor Etten-Leur en Brabant en de gestelde voorwaarden van de Gemeenteraad zijn we in dit voorstel tot het uiterste gegaan, verder dan bij andere Van Gogh monumenten en gemeenten. Als voorbeeld hierbij kunnen we noemen dat andere Van Gogh gemeenten jaarlijks bedragen tussen de € 50.000 en € 70.000 bijdragen voor de exploitatie van de lokale musea-centra (t.o.v. de € 36.000 van de gemeente Etten-Leur) en dan hebben we het nog eens niet over een monument zoals de Van Gogh Kerk met veel onderhoudskosten en de bijkomende financiële risico's. Deze subsidiebedragen zijn ook vergelijkbaar bij diverse andere gemeenten met een lokaal museum (niet zijnde een Van Gogh monument).

Vanuit de CDA-fractie hebben wij, mede in het overleg met wethouder Vrolijk, nogmaals de vraag gekregen om de jaarlijkse subsidie flink te verminderen. Wij hebben begrip dat u als raadsfracties deze vraag stelt, wij hopen ook dat u met bovenstaande toelichting meer inzicht heeft in welke financiële opgaven en verantwoordelijkheden reeds bij de Van Gogh partijen liggen en hiermee ook begrip heeft dat het absoluut niet mogelijk is om op dit moment toe te zeggen dat de jaarlijkse subsidie substantieel minder kan. Wel kunnen wij toezeggen dat wij onze uiterste best zullen doen om een zo goed mogelijke exploitatie te realiseren en hopen wij over enige jaren met trots te kunnen melden dat bovenstaande doelstellingen allemaal gerealiseerd zijn en de lokale exploitaties zodanig floreren dat de jaarlijkse subsidie niet alleen in Etten-Leur maar ook in de andere Van Gogh gemeentes structureel verminderd kan worden. Dit betekent dat het niet alleen goed gaat met het toerisme in Etten-Leur, maar in geheel Brabant en dat Vincent van Gogh als Brabantse zoon en wereldicoon van grote waarde is voor ons allen en we allemaal trots zijn op dit unieke stukje werelderfgoed.

Kansen Etten Leur Van Gogh Nationaal Park
Gemeente Etten-Leur neemt samen met Breda en Zundert ook deel aan het Van Gogh Nationaal Park. Een perspectiefrijke samenwerking waarin we rondom de iconische kwaliteiten van Vincent van Gogh bouwen aan het landschap van de toekomst. Met een iconische Van Gogh voorziening in het hart staat Etten-Leur centraal in de omvangrijke en brede investeringsagenda van Provincie, waterschappen, onderwijs, maatschappelijke partners, bedrijfsleven en straks hopelijk ook de rijksoverheid. Een grote kans voor het aanjagen van een robuuste investeringsagenda rondom natuurontwikkeling, landbouwtransitie, klimaatadaptatie en duurzaam toerisme. De attractieve Van Gogh voorziening zoals de Van Gogh Kerk is geen randvoorwaarde voor deelname aan Van Gogh Nationaal Park maar het helpt wel om net die onderscheidende kwaliteit te hebben bij het vinden van partners en financiers. Hiermee bouwen we gezamenlijk aan het optimaliseren van het vestigingsklimaat en het leef- en woongenot van de inwoners van Etten-Leur.

UANGOGH BRABANT

VAN GOGH SITES NV

Als gemeenteraad bent u nu aan zet, wij hopen dat u net zoals ons de kansen voor Etten-Leur ziet en u ook trots bent op uw Van Gogh erfgoed. Wij zullen ons tot het uiterste inspannen maar hebben u nodig, uw keuze maakt het verschil in het behouden en toegankelijk houden van een stukje werelderfgoed op Brabantse bodem en het vertellen van het gehele Van Gogh verhaal in Brabant. Dit is ook de reden dat andere gemeenten, de Provincie, bedrijven en particulieren u reeds zijn voorgegaan.

Met een positief besluit van de gemeenteraad kunnen wij verder om alle ambities te realiseren en zal dit besluit zeker ook een positieve uitwerking hebben op de diverse fondsen en sponsoren om in de komende jaren te investeren in de Van Gogh Kerk en Etten-Leur.

Met vriendelijke groet,

Simone van der Heiden,
Directeur Van Gogh Sites N.V.

Frank van den Eijnden,
Directeur Van Gogh Sites Foundation